

Essay

At bebo kunsten - lokale og globale rum og praksisser
for beboelse af det sanselige og poetiske

At bebo kunsten - lokale og globale rum og praksisser for beboelse af det sanselige og poetiske

Af Gry Worre Hallberg

Introduktion

Sisters Hope er en performancegruppe og -bevægelse, der blev grundlagt i 2007 af Anna Lawaetz og denne artikels forfatter, som har været kunstnerisk leder af gruppen siden 2014. I Sisters Hopes performances undersøger vi forskellige aspekter af et 'sanseligt samfund'. Gruppen er udsprunget i en dansk, nordeuropæisk kontekst, men vil i det næste årti begive sig ud på en global rejse. Det sker i et samarbejde med Det Danske Kulturinstitut (DKI), som har fået navnet *Sisters Sensing (The World)*. Rejsen går til alle de lande, hvori DKI er til stede, for specifikt at udforske, hvad et 'sanseligt samfund' ville være i så forskellige kulturelle sammenhænge som f.eks. Kina, Brasilien og Tyrkiet, som bliver nogle af de første lande, vi skal besøge i de kommende år.

I denne artikel præsenterer jeg nogle af de grundlæggende tanker bag Sisters Hopes arbejde, som jeg har haft lejlighed til at fordybe mig i gennem et ph.d.-forløb på Teater- og Performancestudier ved Københavns Universitet. Afhandlingen med titlen *Sensuous Society – Carving the path to a sustainable future* (Hallberg 2021) blev forsvaret i 2021. Den bærer undertitlen *through aesthetic inhabitation stimulating ecologic connectedness*, da det er en vigtig perspektiverende argumentation, at vi skal udvikle *praksisser* og skabe *rum* - ikke kun for midlertidig deltagelse, men for det, jeg kalder *beboelse* af det sanselige og poetiske. Dette er af særlig betydning, da netop nedsænkningen i det sanselige og poetiske stimulerer en dyb følelse af forbundethed på de mentale, sociale og environmentale niveauer (Guattari [1989] 2008), og dette er igen afgørende i transitionen mod en mere bæredygtig fremtid.

Med 'praksis' mener jeg udviklingen af metoder, hvormed oplevelser og erfaringer høstet indenfor det sanselige univers' ramme kan overføres til hverdagslivet, jf. den praksis-metodiske udvikling af Sisters Performance Method – Sensuous Learning. Denne praksis-metode blev udviklet som del af min praksis med Sisters Hope, og jeg har - gennem undervisning af elever både på nationale og internationale kunsthøjskoler¹, og gennem Sisters Hopes internationale aktiviteter – set, hvordan metoden transcenderer nationale grænser. Dette fokus vil blive forstærket gennem det nystartede samarbejde mellem Sisters Hope og Det Danske Kulturinstitut (DKI).

Med 'rum' mener jeg platforme for mere permanent adgang til det sanselige og poetiske. Sisters Hope åbnede i efteråret 2021 et mere permanent kunstværk kaldet *Sisters Hope Home* som en 5 år lang performanceinstallation, der kører nat og dag og som altid kan bebos.

I det følgende vil jeg kort introducere, hvad jeg mener med 'det sanselige samfund'. Derefter vil jeg udfolde Sisters Performance Method – Sensuous Learning som praksis-tilgang til at arbejde

1) F.eks. på Stavanger Universitet (Koreografi og dans), Scenekunsthøjskolen (Koreografi og dans), Rytmmisk musik konservatorium, (Musik og komposition), Kunsthøjskolen (students at performing arts course), Adger Universitet (Kunst og pædagogik). Se også kunst og uddannelsesforløb Helene Illeris' artikel om sidstnævnte proces: "The poetic self is not a fiction – undersøgelser af æstetisk erfaring i kollektive læreprocesser med samtidskunst" (Illeris 2018) i *Æstetik og Pædagogik* (Blok Johansen 2018). Se også *Activities* at [www.sistershope.dk](http://sistershope.dk/activities/): <http://sistershope.dk/activities/> (accessed 06.01.2021).

med beboelse af kunsten, for afslutningsvis at udfolde det, som vi har tænkt os at udforske globalt med DKI i projektet *Sisters Sensing (The World)*.

Sensuous Society – 'det sanselige samfund'

Jeg skrev *Sensuous Society Manifesto* i 2008 som et svar på den daværende økonomiske krise og på den vedvarende økologiske krise, men manifestet kan også opfattes som en respons på de nuværende biologiske og sociale kriser. Manifestet foreslår en potentiel fremtidig verden, der bevæger sig udover økonomisk rationalitet og i stedet har den æstetiske dimension som centralt styrende præmis.

Sensuous Society Manifesto opfordrer til en 'demokratisering af det æstetiske', hvormed jeg mener at åbne adgangen til det sanselige og poetiske. Manifestets intentioner er udgangspunkt for Sisters Hope's performance-eksperimenter. For eksempel undersøger vi skolen eller uddannelse og læring i et sanseligt samfund i projektet *Sisters Academy*. I *Sensuous City* undersøger vi byen og det offentlige rum i et sanseligt samfund, i *Sensuous Governing* undersøger vi 'governance' i et sanseligt samfund osv. Vi åbner løbende op for nye udforskningsområder. For eksempel har vi indledt en dialog med Danske Hospitalklovne om udforskning af sundhedssektoren i et sanseligt samfund, og med Hillerød Bibliotek om 'sanselig læsning' i projektet *Sensuous Reading*.

I Sisters Hope oplever vi ofte, at deltagerne i vores universer har en stor længsel efter at komme tilbage i universet – en 'postliminal længsel', kunne man kalde det. Set i det lys kunne et spørgsmål til yderligere udforskning være, hvordan man bevæger sig fra 'postliminal længsel' til et 'konstant tilhørsforhold' (fra 'postliminal longing' til 'constant belonging'), hvor det sanselige altid kan tilgås. Selvom tilhørsforholdet er stærkt qua Sisters Hopes stærke deltagelsespraksis, er deltagelse næsten altid midlertidig, hvorfor jeg er nysgerrig efter at udforske kunstpraksisser og -værker, der kan *bebos* – fra 'participation' til 'inhabitation', som et potentielt nyt kunstparadigme. Sådant en beboelse af kunsten kan, som nævnt indledningsvis, tilgås gennem *rum*, som kan forstås som platforme for permanent adgang til det sanselige og poetiske, og gennem *praksisser*, hvormed oplevelser og erfaringer høstet indenfor det sanselige univers' ramme kan overføres til hverdagslivet udenfor disse rammer.

Praksis – Sisters Performance Method – Sensuous Learning

Sisters Performance Method – Sensuous Learning kan forstås som en praksis-tilgang til at arbejde med beboelse af kunsten. Jeg vil her kort beskrive metode og dernæst udfolde det, som vi har tænkt os at udforske globalt med DKI i projektet *Sisters Sensing (The World)*.

I Sisters Hope har vi udviklet vores egen performance-metode: Sisters Performance Method – Sensuous Learning (se Hallberg 2021; Hallberg and Darsø 2019; Todd 2021). Selvom det ikke blev formuleret specifikt som metode fra begyndelsen, har udviklingen af en ny kunstpædagogisk metode været i centrum for Lawaetz' og mine undersøgelser siden 2007. Gennem arbejdet med Sisters Hope har jeg løbende videreudviklet og forfinet metoden gennem facilitering af den større tilknyttede performance-gruppe. Meget har desuden udviklet sig, efterhånden som metoden er blevet undervist i andre sammenhænge. For eksempel undervises den nu som et 4-måneders kursus, der udbydes hvert forår på Ryslinge Højskole, hvor eleverne bor på skolen under uddannelsen. Dette er en stor forskel fra tidligere kurser, hvor metoden primært var tilgængelig for gruppens performere, undervisere og elever i manifestationerne og for eleverne på de forskellige kurser, hvor jeg har undervist. Det første fuldtidskursus i metoden på Ryslinge Højskole blev udbudt til alle interesserede i 2018.

Centralt i Sisters Performance Method er 'Det Poetiske Selv'.

Hver gang Sisters Hope manifesterer, hviler, sover, underviser, kæmper eller drømmer, lever vi i vores Poetiske Selv under hele manifestationens varighed. Det Poetiske Selv er ikke en fiktion eller en karakter, men det område af væren, hvor vi er og er sammen på sanselige og poetiske præmisser. Det Poetiske Selv kan også opfattes som en performance-metode, der giver adgang til iboende poetisk potentiale, som måske ikke udfoldes i hverdagen. Hvis vores hverdagsselv tildels er formet af den økonomiske rationalitet vi er født ind i, kan Det Poetiske Selv opfattes som selvet i det Sanselige samfund.

Det første skridt mod at finde Det Poetiske Selv er 'Den Poetiske Selv-øvelse'. Denne kan bedst forstås som en slags faciliteret drømmerejse i et immersivt rum omsvøbt af det atmosfæriske Sisters Hope-lydlandskab, i dæmpet belysning og/eller farvet lys, som for det meste vil være rødt eller pink i resonans med Sisters Hopes overordnede visuelle stil. Når nærvær er etableret, stiller facilitatoren en række spørgsmål til deltagerne – eller mere præcist til deltagerens Poetiske Selv; til deres iboende poetiske potentiale; til det liv, der allerede lever i dem, som de måske ikke har været meget opmærksomme på før.

Efter øvelsen bliver deltageren bedt om at nedskrive refleksioner - eller, hvis de er i en længerevarende proces med Sisters Performance Method - at komponere deres Poetiske Selv-biografi, d.v.s. deres Poetiske Selvs livshistorie gennem fortid, nutid og fremtid. For mange bliver Det Poetiske Selv et praksis-metodisk redskab til at *bebo* de sanselige og poetiske sider af deres væsen også udenfor kunstinstitutionens rum.

Gennem tidligere rejser med Sisters-metoden til bl.a. Grønland (se også Tait 2022, 195ff), Norge (se også Illeris 2018), Sverige, Island, USA, Schweiz og Tjekkiet² har jeg erfaret deltagere fra meget forskellige kulturelle kontekster i dialog med deres Poetiske Selv. Samtidig har jeg ved samme lejlighed ofte delt tanker om 'det sanselige samfund' som en potentiel fremtidig verden, der tager den æstetiske dimension, det sanselige og poetiske, som sit udgangspunkt. Bl.a. denne erfaring har gjort mig nysgerrig på at afprøve, hvad 'Sensuous Society' og Sisters Hopes sanselige performance-metode betyder i forskellige kulturelle kontekster. Dette er igen en del af baggrunden for det længerevarende strategiske samarbejde mellem Sisters Hope og DKI.

Sisters Sensing (The World) – Sensuous Society og Sisters-metoden i forskellige geografiske og kulturelle kontekster

Dansk Kulturinstitut og performancegruppen Sisters Hope har indledt et strategisk samarbejde. Vi ønsker at bringe Sisters Hopes projekt Sensuous Society - Beyond Economic Rationality ud i verden for at udfolde og undersøge betydningen af forskellige kulturelle kontekster for den sansede erfaring [...] I hvert land vil Sisters Hope arbejde ud fra deres særligt udviklede intervenserende og interaktive performancemetode, der har som formål gennem fordybelse at fremkalde en sanselig og poetisk væren og samværen hos deltagerne. Performanceeksperimenterne undersøger mulighederne for en fremtidig verden forankret i en æstetisk tilgang [...] som er poetisk og sanselig. The Sensuous Society – Det Sanselige Samfund bevæger sig håbefuldt ud over status quo i afsøgningen af nye interaktionsformer [...] I de enkelte lande vil Sisters Hope dels trække på tidligere undersøgelser og projekter og dels konceptualisere nye med afsæt i den enkelte kulturelle kontekst, men altid forankret i deres særligt udviklede performance-metode – Sisters Performance Method – Sensuous Learning.

2) Se overblik over Sisters Hopes rejser og aktiviteter her: <http://sistershope.dk/activities/> (11.01.2022).

Sisters in China by Sisters Hope. Foto: Sarah Liisborg

Således indledes den nyhed DKI og Sisters Hope har sendt ud omkring det forestående samarbejde. Projektet og samarbejdet kommer til at udfolde sig over tre faser i hvert land vi besøger. I første fase besøger vi det pågældende land med et 'walking-format' i samarbejde med performance-plattformen Metropolis, der som reaktion på Covid-19 pandemien og samfundsnedlukningen introducerede

'walking-formatet' med *Wa(l)king Copenhagen*³. Her blev 100 kunstnere inviteret til at vandre 12 timer gennem Københavns ødelagte corona-landskab. Eneste præmis var, at vandringen skulle starte fra ens eget hjem, og at der skulle streames fra vandringen til online-plattformen Facebook på Metropolis 'vandre-side'⁴ hver time. Jeg var inviteret til at vandre på projektets anden-dag, den 2.5.2020. Jeg valgte at vandre sammen med tre andre performere fra Sisters Hope⁵. Jeg gik og mødtes hver time med dem til reparative ritualer, som jeg ikke kendte på forhånd, og som blev streamet fra de meget forskellige lokationer, som vi mødtes på i løbet af de 12 timer (se også Ejrnæs 2020). Jeg oplevede, at vandringen gav mig en meget stærk taktile oplevelse af et landskab i et nedlukket og dermed fremmed land, som jeg ikke havde haft tidligere, hvor jeg mere mentalt havde betragtet 'corona-landskabet' udefra. På den måde fik jeg en oplevelse af at vandre 'ind i' landskabet fremfor 'over' landskabet. Om erfaringer som disse skriver tidsforsker Christina Berg Johansen i en diskussion af, hvordan vores nuværende kapital-drevne tidsalder prioriterer effektivitet og sætter værdi i en forsat bevægelse fremad "[...] as quickly as the circumstances will let us" (C. B. Johansen 2018, 34). Johansen reflekterer endvidere over, hvordan hun selv har internaliseret denne værdi, idet hun ikke tillader sig selv at bevæge sig 'ind i', "[...] into the landscape [...]" (C. B. Johansen 2018, 33), men snarere altid er på vej 'over' "[...] across [...]" (C. B. Johansen 2018, 33) landskabet. Derfor synes dette vandre-format også som en smuk 'vertikal' måde at møde nye og ukendte landskaber på, som vi kommer til i *Sisters Sensing (The World)*. Formatet giver mulighed for en en tålmodig bevægelse 'ind i'.

De kommende lokale vandringer i meget forskellige globale kontekster vil på lignende vis vare 12 timer og blive streamet på en online platform hver time, og vil dermed også være globalt tilgængelige. På vandringerne vil vi 'sansende' bevæge os ind i landskabet, ind i den pågældende kultur, og det omgivende menneskelige og ikke-menneskelige miljø. Dermed får vi en taktile eksplorativ erfaring med det pågældende sted og dets omgivelser. Da vi vandrer i vores Poetiske Selv, bebor vi også den sanselige og poetiske side af vores væsen, mens vi vandrer, og vi møder verden fra denne poetiske væren. Herved smelter beboelsen af det sanselige og poetiske i de indre og ydre landskaber sammen, og skaber nye mulighedsrum for væren og samværen.

I den første fase vil vi desuden indgå i dialog med potentielle lokale partnere for at plante rødder, der vil muliggøre længerevarende lokale samarbejder og forankringer. Helt konkret kunne et samarbejde udmønte sig i en større performance-manifestation, som konstituerer anden fase. Den tredje fase er tænkt som en længere proces i hvert land, således at vi forsætter dialogen det respektive sted over flere år, hvilket igen sker med henblik på at bevæge os 'ind i' fremfor 'over' landet.

I det følgende vil jeg uddybe nogle af erfaringerne fra tidligere om, hvordan Sisters Hopes performancemetode og Det Poetiske Selv transcenderer nationale grænser eksemplificeret gennem Poetiske Selv øvelser i hhv. Grønland (2015), Kina (2018) og Rusland (2019).

I Grønland deltog 7. klasses-elever fra den lokale Artuafik Hans Lyng Skole i Nuuk i morgenseancer i den uge, hvor Sisters Hope beboede Nuuk Kunstmuseum. Derudover deltog museets gæster, som var lokale af alle køn og aldre, i alt ca. 20 personer i løbet af ugen. I Kina faciliterede jeg den Poetiske Selv øvelse, som en del af Assitejs internationale teaterfestival for børn

3) Se også: <https://www.metropolis.dk/walking-copenhagen/> (tilgået 25.1.2022).

4) Se også: https://www.facebook.com/walkinglandscapes/videos/?ref=page_internal (tilgået 25.1.2022).

5) *Her Porcelain Spirit* (Christin Johanson), *The Link* (Nana Elisabeth Paja Senderovitz) og *Ekko* (Oline Brønd). Se også: <https://www.flickr.com/photos/113316806@N06/albums/72157714136125027> (tilgået 25.1.2022) og <https://www.metropolis.dk/gry-worre-hallberg/> (tilgået 24.1.2022).

og unge. Her var ca. halvdelen af de ca. 40 deltagere internationale gæster og den anden halvdel lokale kinesere fra Beijing. I Rusland faciliterede jeg den Poetiske Selv øvelse på Dansk Kulturinstitut i Skt. Petersborg som led i en præsentation af Sisters Hopes arbejde. Her var stort set ca. alle 30 deltagere lokale russere. I alle tre tilfælde var responsen mere eller mindre den samme: at mødet med det sanselige og poetiske vakte en længsel efter en anden mere sanselig og poetisk måde at være i verden på, udsprunget at dette initierende møde med Det Poetiske Selv.

Sisters Hope Wa(l)king Copenhagen, Sisters Hope. Foto: I Diana Lindhardt

I forlængelse af disse erfaringer kunne et interessant undersøgelsesspørgsmål for det forestående samarbejde med DKI være: *hvordan oplevelsen af Det Poetiske Selv resonerer på tværs af nationale landegrænser?* Baseret på de tidligere erfaringer er der en underliggende tese og antagelse om en generel længsel efter mere sanselige og poetiske rum, der transcenderer nationale landegrænser og kulturer. Projektet og undersøgelsesspørgsmålet kan give anledning til nye erkendelser, der enten understreger eller udfordrer denne underliggende erfaringsbaserede antagelse. Men udover oplevelsen af Det Poetiske Selv i forskellige kulturelle kontekster udfolder projektet et større spørgsmål omkring, hvordan 'Sensuous Society' udfoldes på tværs af kulturer. Ligesom den økonomiske rationalitet, udsprunget fra det globale nord, i dag dominerer globalt, tager de virkeligheder, som dette dominerende paradigme skaber, sig meget forskelligt ud i forskellige nationer og kontekster. Ligeledes kan man forestille sig, at Sensuous Society ikke skaber den samme virkelighed i Danmark, i Brasilien eller i Kina. Der er forskellige udfordringer og muligheder hvert sted, og disse vil skabe fundament for, hvordan Sensuous Society tager sig ud i de respektive kulturelle kontekster. Således

kunne man også forestille sig løbende at skabe scenarier for Sensuous Society i hvert land, vi besøger, baseret på de erfaringsindtryk, oplevelser og den indsamling af data vi foretager i hvert land.⁶

Et andet muligt undersøgelsesområde er koblingen mellem nøglebegrebet beboelse eller 'inhabitation' i disse forskellige 'rum' (lokationer) og de 'økologiske forbundethedsfølelser' der kommer frem i de forskellige taktile og sensoriske møder på de forskellige lokationer.

Som allerede nævnt har jeg anvendt Guattaris tre økologier (Guattari [1989] 2008) i min analyse af de oplevelser, deltagerne i Sisters Hopes universer har. Kan man i forlængelse heraf forstå det empiriske materiale, der bliver produceret af *Sisters Sensing (The World)s* globale deltagere i meget forskellige kulturelle kontekster, gennem at applikere disse tre økologier i analysen af det empiriske materiale, de genererer? For Guattari refererer økologi til forbindelsen mellem alle elementer, som han kategoriserer som forbindelse mellem miljøet, sociale relationer og menneskelig subjektivitet. For hver af disse tre kategorier udvikler han en økologi: en environmental økologi (miljøet), en social økologi (sociale relationer) og en mental økologi (menneskelig subjektivitet). De er ikke adskilte territorier, men dannes relationelt og tværgående. Guattari argumenterer i øvrigt for behovet for at udvikle nye sociale økologier baseret på det æstetiske, hvor indenfor nye mentale økologier kan udvikles og den environmentale økologi dannes (Guattari [1989] 2008). Nye steder og rum for beboelse, 'inhabitation' af kunsten kan netop forstås som udviklingen af nye sociale økologier baseret på det sanselige og poetiske, som igen kan stimulere både social og environmental økologi.

Sisters Hope Home, Sisters Hope. Foto: I Diana Lindhardt

6) Sisters Hope indsamler altid refleksioner (tegnet og skrevet) efter at have faciliteret den Poetiske Selv øvelse, og i større manifestationer uddeler Sisters Hope notesbøger til deltagerne, som også bliver doneret til The Sisters Archive. For mere information om Sisters Hopes arkiv og dataindsamling se (Hallberg 2021, 39–43 og 235–63).

Som skitseret i denne artikel vil Sisters Hope følge to parallelle spor i det næste årti. Det ene gælder etableringen af forankrende lokale rum for mere permanent adgang til det sanselige og poetiske, som *Sisters Hope Home* der som en 5 år lang performanceinstallation kan bebos nat og dag. Samtidig står vi overfor en global udforskning af det sanselige og poetiskes betydning i global kontekst. Gennem udviklingen af disse lokale og globale rum og praksisser for beboelse af det sanselige og poetiske, håber vi i det andet spor at bidrage til etablering af muligheder for en anden måde at være i verden på, som kan understøtte en mere bæredygtig fremtid.

Gry Worre Hallberg er performancekunstner og ph.d. og medstifter og kunstnerisk leder af performancegruppen Sisters Hope. Lektor ved Göteborgs Universitet, Högskolan för scene og musik. Med Sisters Hope har hun netop åbnet det 5-årige performance-værk *Sisters Hope Home*, der udforsker 'Inhabitation' som et nyt kunstnerisk paradigme, og er på vej på en verdensturné med projektet *Sisters Sensing (The World)*.

Bibliografi

- Alston, Adam. 2016. *Beyond Immersive Theatre: Aesthetics, Politics and Productive Participation*. London: Palgrave Macmillan.
- Bateson, Gregory. (1972) 2000. *Steps to Ecology of Mind*. Chicago; London: University of Chicago Press.
- Baumgarten, Alexander Gottlieb. (1735) 1954. *Reflections on Poetry: Alexander Gottlieb Baumgarten's Meditationes Philosophicae de Nonnullis Ad Poema Pertinentibus*. Berkeley: University of California Press.
- . (1750–1758) 1961. *Aesthetica*. Hildesheim, G. Olms.
- Bishop, Claire. 2004. "Antagonism and Relational Aesthetics." *October*, no. 110: 51–79.
- . 2012. *Artificial Hells, Participatory Art and the Politics of Spectatorship*. 1. [edition]. London: Verso Books.
- Blok Johansen, Martin, ed. 2018. *Æstetik og pædagogik*. Copenhagen: Akademisk Forlag.
- Ejrnæs, Maja. 2020. "What If Imagination Were Real? Risk and Potentiality in Copenhagen-Based Performance Art Examples." *Journal of Extreme Anthropology* 4 (2): 64–88. <https://doi.org/10.5617/jea.8138>.
- Fischer-Lichte, Erika. 2008. *The Transformative Power of Performance: A New Aesthetics*. London; New York: Routledge.
- . 2018. "Introduction. Transformative Aesthetics - Reflections on the Metamorphic Power of Art." In *Transformative Aesthetics*, edited by Benjamin Wihstutz, 1–25.
- Gade, Solveig. 2008. "Rammen om værket i verden: relationelle og intervenserende strategier i samtidskunsten." PhD thesis, Copenhagen: University of Copenhagen, Arts and Cultural Studies.
- Gennep, Arnold van. (1909) 2013. *The Rites of Passage*. London; New York: Routledge.
- Guattari, Félix. (1989) 2008. *The Three Ecologies*. Translated by Ian Pindar and Paul Sutton. London; New York: Continuum.
- Hallberg, Gry Worre. 2021. "Gry Worre Hallberg: Sensuous Society - Carving the Path towards a Sustainable Future through Aesthetic Inhabitation Stimulating Ecologic Connectedness." PhD thesis, Copenhagen: University of Copenhagen, Arts and Cultural Studies. <http://www.webshopum-dk.ku.dk/shop/gry-worre-hallberg-2985p.html>.
- Hallberg, Gry Worre, and Lotte Darsø. 2019. "Using Performance to Foster Inherent 'Poetic Potential'

- in Nordic Schools.” In *Sensuous Learning for Practical Judgment in Professional Practice: Volume 2: Arts-Based Interventions*, edited by Elena P. Antonacopoulou and Steven S. Taylor, 75–107. Palgrave Studies in Business, Arts and Humanities. Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-99049-1_4.
- Haraway, Donna. 2016. *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Durham: Duke University Press.
- Harpin, Anna, and Helen Nicholson, eds. 2016. *Performance and Participation: Practices, Audiences, Politics*. Basingstoke: Macmillan International Higher Education.
- Illeris, Helene. 2018. ”The poetic self is not a fiction - undersøgelser af æstetisk erfaring i kollektive læreprocesser med samtidskunst.” *Æstetik og pædagogik*, edited by Martin Blok Johansen, 143–64. Copenhagen: Akademisk Forlag.
- Kjørup, Søren. 2000. *Kunstens filosofi: en indføring i æstetik*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- . 2005. ”Teorien Om Den Fornemmende Erkendelse.” In *Æstetisk Erfaring: Tradition, Teori, Aktualitet*, edited by Ole Thyssen, 13–26. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- . 2006. ”Another Way of Knowing: Baumgarten, Aesthetics, and the Concept of Sensuous Cognition.” *Sensuous Knowledge* 1 (1): 1–21.
- Neimanis, Astrida. 2016. *Bodies of Water : Posthuman Feminist Phenomenology*. Bloomsbury Academic. <https://doi.org/10.5040/9781474275415>.
- Nicholson, Helen. 2016. ”Affective Labours of Cultural Participation.” In *Performance and Participation: Practices, Audiences, Politics*, edited by Anna Harpin and Helen Nicholson, 105–27. Macmillan International Higher Education.
- Skjoldager-Nielsen, Kim. 2018. ”Over the Threshold, Into the World: Experiences of Transcendence in the Context of Staged Events.” PhD thesis, Stockholm: Stockholm University, Culture and Aesthetics.
- Tait, Peta. 2022. *Forms of Emotion: Human to Nonhuman in Drama, Theatre and Contemporary Performance*.
- Thyssen, Ole. 1998. *En Mærkelig Lyst: Om Iagttagelse Af Kunst*. Copenhagen: Gyldendal.
- Todd, Sharon. 2021. ”Education, Contact and the Vitality of Touch: Membranes, Morphologies, Movements.” *Studies in Philosophy and Education* 40. <https://doi.org/10.1007/s11217-021-09765-w>.
- Turner, Victor. 1974. ”Liminal to Liminoid, in Play, Flow, and Ritual: An Essay in Comparative Symbology.” *Rice Institute Pamphlet-Rice University Studies*, The Rice University Studies, Volume 60, Number 3, 60 (3). <https://hdl.handle.net/1911/63159>.